

Δικαιολογείται η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού;

Τα περιθώρια αύξησης δεν έχουν εξαντληθεί, αλλά η συγκυρία και το ύψος των αυξήσεων δεν συμμορφώνονται πλήρως με τις συστάσεις των ειδικών.

Τρίτη 06 Φεβρουαρίου 2024. **Inside Story**

Του Γιάννη Παλαιολόγου

Ο Γιάννης Παλαιολόγος είναι δημοσιογράφος στο inside story και στην Καθημερινή. Ήταν ανταποκριτής (Καθημερινή, ΣΚΑΪ) στις Βρυξέλλες και συγγραφέας του *The Thirteenth Labour of Hercules*. Σχολιάζει και αρθρογραφεί σε διεθνή μέσα (BBC, Wall Street Journal, Washington Post).

Το υπουργείο Εργασίας [κατέθεσε την περασμένη εβδομάδα τροπολογία](#)

[Νομοθετικό Έργο | Βουλή των Ελλήνων](#)

για νέα αύξηση του κατώτατου μισθού. Οι διαβουλεύσεις –που θα οδηγήσουν στην εισήγηση της υπουργού Εργασίας προς το υπουργικό

συμβούλιο για το τελικό ύψος του- αναμένεται να ολοκληρωθούν στα μέσα Μαρτίου. Ο νέος κατώτατος μισθός θα ισχύσει από την 1η Απριλίου του 2024. Θα είναι η τέταρτη αύξηση του κατώτατου μισθού επί πρωθυπουργίας Κυριάκου Μητσοτάκη και η πέμπτη σε πέντε χρόνια (προηγήθηκε η αύξηση που έκανε ο ΣΥΡΙΖΑ τον Φεβρουάριο του 2019).

Δικαιολογούνται βάσει των δεδομένων της πραγματικής οικονομίας οι αυξήσεις αυτές; Σε τι βαθμό καθορίζεται στη μεταμνημονιακή εποχή ο κατώτατος μισθός με όρους τεχνοκρατικούς και σε τι βαθμό παρεισφρέει στη διαδικασία ο εκλογικός κύκλος;

Η προϊστορία

Το ύψος του κατώτατου μισθού και ο τρόπος με τον οποίον διαμόρφωνε τους μισθούς ευρύτερα στην οικονομία πριν την κρίση (μέσω επιδομάτων, ρητρών σε κλαδικές συμβάσεις κ.ο.κ.) είχε πολλαπλές αρνητικές συνέπειες. Αφενός είχε δημιουργήσει μία αγορά εργασίας με insiders και outsiders (εργαζόμενους εντός και εκτός του συστήματος), με τους μεν να απολαμβάνουν αυξημένους μισθούς στα χρόνια της ευδαιμονίας και τους δε να παραμένουν άνεργοι, ακόμα και σε συνθήκες παρατεταμένης ανάπτυξης. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ανεργία το 2008 δεν είχε πέσει χαμηλότερα από το 8%, παρ' ότι η μέση πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ετησίως μεταξύ του 1993-2007 είχε φτάσει το 3,6%!

Αφ' ετέρου, η διολίσθηση της ανταγωνιστικότητας που προκάλεσαν οι αυξήσεις που δεν είχαν αντίκρουσμα στην παραγωγικότητα της οικονομίας οδήγησε σε διευρυνόμενα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών, που σε συνδυασμό με το τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα του 2009 έσπρωξαν τη χώρα εκτός αγορών και στο χείλος της χρεοκοπίας. Είναι ενδεικτικό ότι το μοναδιαίο κόστος εργασίας μεταξύ 2000-10 αυξήθηκε κατά περισσότερο από 35% στην Ελλάδα, έναντι 20% στην υπόλοιπη Ευρωζώνη. Ακόμα και το 2011, ο κατώτατος μισθός στην Ελλάδα ήταν κατά 50% υψηλότερος από ό,τι στην Πορτογαλία και 17% υψηλότερος από ό,τι στην Ισπανία.

Ωστόσο η διαδικασία τότε δεν ενέπλεκε άμεσα την κυβέρνηση: διαμορφωνόταν βάσει συλλογικών διαπραγματεύσεων των κοινωνικών

εταίρων (εργοδοτικών οργανώσεων και ΓΣΕΕ, με την πάντα φιλεργατική συνδρομή του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας).

Τον Φεβρουάριο του 2012 ο τεχνοκράτης πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος, στο πλαίσιο των πολυπλόκαμων διαπραγματεύσεων για το PSI και το δεύτερο πακέτο διάσωσης της χώρας, προώθησε Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου με την οποία η κυβέρνηση έπαιρνε την αρμοδιότητα καθορισμού του κατώτατου μισθού από τους κοινωνικούς εταίρους. Με την ίδια ΠΝΠ, ο κατώτατος μισθός μειώθηκε κατά 22%, από 751 σε 586 ευρώ (και κατά 32% για εργαζόμενους έως 25 ετών).

Ο τότε πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος συνομιλεί με τη Γενική Διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Κριστίν Λαγκάρντ, στην συνεδρίαση των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης (Eurogroup), στις Βρυξέλλες, στις 20 Φεβρουαρίου 2012. [Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης/Eurokinissi]

Η διαδικασία, θεωρία και πράξη

Το [ισχύον πλαίσιο](#)

[Κατώτατος Μισθός | Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης](#)

για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού ορίστηκε με το άρθρο 103 του νόμου [4172/2013](#)

[ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4172 ΦΕΚ Α'167/23.7.2013 | kodiko.gr](#)

(επί πρωθυπουργίας Σαμαρά). Βάσει του πλαισίου αυτού, μία διαδικασία διαβούλευσης που περιλαμβάνει τους κοινωνικούς εταίρους, επιστημονικούς φορείς, την πενταμελή Επιτροπή Εμπειρογνομόνων και το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών ([ΚΕΠΕ](#)

[ΚΕΠΕ](#)

), καταλήγει σε μία εισήγηση προς την/τον υπουργό Εργασίας, που στη συνέχεια αποφασίζει το νέο επίπεδο του μισθού (τυπικά, εισηγείται στο υπουργικό συμβούλιο).

Η διαδικασία καθορισμού του μισθού ξεκινά με την αποστολή έγγραφης πρόσκλησης από την Επιτροπή Συντονισμού της διαβούλευσης προς τους εξειδικευμένους επιστημονικούς και ερευνητικούς φορείς για τη σύνταξη εκθέσεων για την αξιολόγηση του υφιστάμενου καθεστώτος (η προθεσμία αυτή έληξε στις 3 Φεβρουαρίου για την τρέχουσα διαδικασία). Η υποβολή της έκθεσης πρέπει να γίνει ως τις 19 Φεβρουαρίου.

Το επόμενο στάδιο είναι η διαβίβαση του υπομνήματος και της τεκμηρίωσης κάθε διαβουλευόμενου από την Επιτροπή Συντονισμού προς

τους λοιπούς εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων, με πρόσκληση για προφορική διαβούλευση (ως τις 26 Φεβρουαρίου). Τα υπομνήματα των διαβουλευομένων και η έκθεση των επιστημονικών φορέων θα γίνει ως την 1η Μαρτίου και το ΚΕΠΕ θα συντάξει το σχέδιο πορίσματος της διαβούλευσης ως τις 15 Μαρτίου.

Η υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Δόμνα Μιχαηλίδου κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια της Βουλής των άρθρων και του συνόλου του νομοσχεδίου, στις 31 Ιανουαρίου 2024. [Γιώργος Κονταρίνης/Eurokinissi]

Ο νόμος προβλέπει η διαβούλευση να διαρκεί από τα τέλη Φεβρουαρίου ως τα τέλη Μαΐου. Στην πράξη, η περίοδος διαβούλευσης έχει συρρικνωθεί σημαντικά και συχνά προσαρμόζεται στον εκλογικό κύκλο. Επιπλέον, «έχει

απαξιωθεί κάπως η διαδικασία με τη σπουδή με την οποία οι αρμόδιοι πολιτικοί υπόσχονται ότι η αύξηση θα είναι γενναία πριν ολοκληρωθεί η επεξεργασία των δεδομένων», όπως αναφέρει στο inside story ο Παναγιώτης Λιαργκόβας, πρόεδρος του ΚΕΠΕ και καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Άλλωστε, όπως σημειώνει ο σύμβουλος διοίκησης του ΣΕΒ, Χρήστος Ιωάννου, κάθε φορά από το 2018 ως και πέρυσι, η αύξηση που δόθηκε τελικά ήταν μεγαλύτερη από την εισήγηση των τεχνοκρατών. Ο Ιωάννου προσθέτει ότι καμία χρονιά από το 2018 και μετά δεν τηρήθηκαν τα χρονοδιαγράμματα της νομοθεσίας. Έτσι και φέτος – η διαδικασία δρομολογείται ξανά εκτάκτως, με τροπολογία σε άσχετο νομοσχέδιο.

«Το τεχνοκρατικό κομμάτι του μηχανισμού δουλεύει πολύ καλά», λέει από την πλευρά του στο inside story ο Βασίλης Μοναστηριώτης, καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο LSE και πρώην μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων. «Από την άλλη, το γεγονός ότι η πολιτική ηγεσία προκαταβάλλει την τελική απόφαση, προαναγγέλλοντας ουσιαστικά το ύψος της αύξησης, είναι ένα πρόβλημα», σημειώνει, στην ίδια γραμμή με τον Λιαργκόβα. Ο Μοναστηριώτης προβληματίζεται και με τη δέσμευση της κυβέρνησης στο τέλος της δεύτερης τετραετίας της να φτάσει ο κατώτατος μισθός στα 950 ευρώ (και ο μέσος μισθός στα 1.500 ευρώ). «Είναι σαν να θέτει εμμέσως έναν στόχο στους ειδικούς, στον οποίον πρέπει να προσαρμοστούν».

Ενδεικτικά, η αύξηση του περασμένου Απριλίου έφτασε το 8%, [οριακά υψηλότερο από το ανώτατο όριο που εισηγήθηκε το ΚΕΠΕ](#)

[Κατεβάστε εδώ το Σχέδιο Πορίσματος Διαβούλευσης για τη διαδικασία διαμόρφωσης του ισχύοντος νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου | ΚΕΠΕ](#)

(7,75%). Η Τράπεζα της Ελλάδος, παραδοσιακά η πιο εγκρατής, πρότεινε αύξηση 3-5%, το [ΙΝΣΕΤΕ](#)

[Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων](#)

5,5% και το [ΙΟΒΕ](#)

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

4-6%. Το INE-ΓΣΕΕ

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

ήταν ο μόνος φορέας που ήθελε ακόμα πιο γενναία αύξηση από αυτήν που θεσμοθετήθηκε (15,8%).

Η πρώτη αύξηση μετά την περίοδο των μνημονίων έγινε από την κυβέρνηση Τσίπρα την 1η Φεβρουαρίου του 2019. Ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε τότε από 586 σε 650 ευρώ. Η σχετική διαβούλευση είχε ξεκινήσει τον Σεπτέμβριο του 2018 – έναν μήνα μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του τρίτου μνημονίου.

Στις εκλογές του 2019, πλειοδοτώντας απέναντι στον ΣΥΡΙΖΑ, ο Μητσοτάκης είχε υποσχεθεί ποσοστιαίες αυξήσεις στον κατώτατο μισθό διπλάσιες από το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ.

Kyriakos Mitsotakis
@kmitsotakis

Προγραμματίζουμε αύξηση του κατώτατου μισθού σε ποσοστό διπλάσιο από την αύξηση του ΑΕΠ. Αυτό σημαίνει ότι εάν η οικονομία αυξηθεί με 4%, σε έναν χρόνο ο κατώτατος μισθός θα φτάσει στα 700 ευρώ. Αλλά αυτή η αύξηση θα είναι μια αντανάκλαση της καλής πορείας της οικονομίας. pic.twitter.com/SJQOwjwwQL

19/6/19, 9:52 μμ

Το 2020 η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι δεν θα δινόταν αύξηση λόγω της πανδημίας και η διαδικασία της διαβούλευσης αναστάλη, παρ' ότι ο νόμος προβλέπει να γίνεται κάθε χρόνο. Στη συνέχεια, ο κατώτατος αυξήθηκε από 650 σε 663 ευρώ τον Ιανουάριο του 2022, περαιτέρω στα 713 ευρώ τον Μάιο του 2022 για την αντιστάθμιση της αύξησης του πληθωρισμού (χωρίς περαιτέρω διαβούλευση) και, προεκλογικά πέρυσι τον Απρίλιο, στα 780 ευρώ.

Η πρώτη αύξηση θεσμοθετήθηκε από τον ΣΥΡΙΖΑ λίγους μήνες πριν τις ευρωεκλογές του Μαΐου του 2019. Την ίδια εκλογική λογική φαίνεται να είχε και η περυσινή αύξηση από τη ΝΔ (ίσχυσε από τον Απρίλιο εν όψει των εκλογών του Μαΐου) αλλά και η φετινή, λιγότερο από τρεις μήνες πριν τις ευρωεκλογές.

Μιλώντας στη Βουλή την περασμένη εβδομάδα, η υπουργός Εργασίας Δόμνα Μιχαηλίδου [είπε](#)

[Δόμνα Μιχαηλίδου: «Προχωράμε στην 4η διαδοχική αύξηση, του κατώτατου μισθού» | Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης](#)

ότι η επίσπευση της διαδικασίας έγινε για να διασφαλιστεί «ότι πριν την έναρξη της θερινής περιόδου, κατά τη διάρκεια της οποίας εργάζονται πάρα πολλοί συμπολίτες μας, θα καλυφθούν όλοι, ιδίως αυτοί που δεν καλύπτονται από συλλογικές συμβάσεις». Ωστόσο οι εργαζόμενοι στον επισιτισμό και τον τουρισμό έχουν ήδη καλυφθεί, ως τον Μάρτιο του 2025, [με την επέκταση της κλαδικής Συλλογικής Σύμβασης \(ΣΣΕ\)](#).

[Επεκτάθηκε η Συλλογική Σύμβαση Εργασίας των εργαζομένων στον κλάδο Επισιτισμού-Τουρισμού | Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης](#)

που έγινε τον περασμένο Ιούνιο. Το ίδιο συνέβη τον περασμένο Απρίλιο (και ως το τέλος του 2024) [για τους υπαλλήλους των ξενοδοχείων](#)

[Κήρυξη ως υποχρεωτικής της Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας στα ξενοδοχεία | Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης](#)

Αποκατάσταση και αντοχές

Πόσο υψηλό κατώτατο μισθό αντέχει όμως η ελληνική οικονομία; Οι μέχρι τώρα αυξήσεις που έχουν γίνει «αποτελούν αποκατάσταση των υπερβολικών περικοπών της εποχής των μνημονίων», σύμφωνα με τον – εξαιρετικά έμπειρο στα θέματα αυτά– Μάνο Ματσαγγάνη. Οι μισθοί στην Ελλάδα, παρατηρεί ο καθηγητής Δημόσιων Οικονομικών στο Πολυτεχνείο

του Μιλάνου, παραμένουν χαμηλοί, «τόσο σχετικά με τα προ κρίσης επίπεδα, όσο και συγκριτικά με παρεμφερείς οικονομίες. Υπό ένα πρίσμα μόνο, αλλά κρίσιμο, δεν είναι χαμηλοί: του επικρατούντος μοντέλου ανάπτυξης, που παραμένει φθινό και χαμηλής προστιθέμενης αξίας».

«Η αύξηση του κατώτατου μισθού είναι ο εύκολος δρόμος», σημειώνει ο Ματσαγγάνης. «Γίνεται στο πλαίσιο ενός οικονομικού μοντέλου που παραμένει προβληματικό, καθώς βασίζεται υπερβολικά σε κλάδους που προσφέρουν θέσεις εργασίας χαμηλής παραγωγικότητας. Ο δύσκολος δρόμος για καλύτερους μισθούς είναι η αναβάθμιση του μοντέλου της ελληνικής οικονομίας».

Σύμφωνα με την κατάταξη [«Atlas of Economic Complexity](#)

[The Atlas of Economic Complexity](#)

», που εξετάζει το γνωσιακό περιεχόμενο της παραγωγής μίας χώρας (ουσιαστικά την προστιθέμενη αξία της παραγωγής της) και το συγκρίνει με το κατά κεφαλήν της εισόδημα, η Ελλάδα το 2008 παρουσίαζε το μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ της γνωσιακής πολυπλοκότητας του ΑΕΠ της, που ήταν πολύ χαμηλή, και του πολύ υψηλού επιπέδου των εισοδημάτων των πολιτών της. Έκτοτε, το γνωσιακό περιεχόμενο της ελληνικής οικονομίας έχει βελτιωθεί οριακά. Η ανισορροπία του 2008 εξαλείφθηκε σε συντριπτικό βαθμό με την κατάρρευση του ΑΕΠ.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα, εν τω μεταξύ, εξακολουθεί να παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά που την καθιστούν ειδική περίπτωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο και περιπλέκουν το έργο του σωστού καθορισμού του κατώτατου μισθού. Ένα από αυτά τα χαρακτηριστικά, που ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένο σύμφωνα με το Βασίλη Μοναστηριώτη όταν έγινε η πρώτη διαβούλευση στο πλαίσιο του 4172/2013 το 2018, ήταν η πρακτική από κάποιους εργοδότες να δηλώνουν μισθούς στα επίπεδα του κατώτατου, ακόμα και για πιο υψηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, ώστε να

αποφεύγεται η δυσανάλογα υψηλή φορολογία της εργασίας και οι δυσβάσταχτες εισφορές.

«Αυτό στρεβλώνει με δύο τρόπους τη διαμόρφωση πολιτικής», εξηγεί ο Μοναστηριώτης. «Αφενός δίνει ένα πλαστά υψηλό ποσοστό εργαζόμενων ως αμειβόμενων με τον κατώτατο μισθό, παράγοντας την εσφαλμένη αντίληψη ότι είναι υπερβολικά υψηλός. Επιπλέον, δημιουργεί μία λάθος εικόνα της σχέσης του κατώτατου με τον διάμεσο μισθό, που κι αυτή μπορεί να οδηγήσει σε λάθος συμπεράσματα σε επίπεδο πολιτικής». Η δεύτερη τάση αντισταθμίζεται εν μέρει από τον μεγάλο αριθμό χαμηλά αμειβόμενων αδήλων εργαζομένων, που δεν εμφανίζονται καθόλου στην ΕΡΓΑΝΗ.

Μία θετική συνέπεια των μνημονιακών μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας ήταν η αποσύνδεση του κατώτατου μισθού από τον καθορισμό των αποδοχών σε πολλές κατηγορίες μισθωτών. Αυτό, όπως εξηγούν οικονομολόγοι στο inside story, σημαίνει ότι υπάρχει μεγαλύτερο περιθώριο για αυξήσεις του κατώτατου μισθού χωρίς αυτό να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Σε πραγματικούς όρους, άλλωστε, ο κατώτατος μισθός παραμένει 8% χαμηλότερος σε πραγματικούς όρους από το επίπεδο του 2011.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην πιο [πρόσφατη έκθεσή του για την Ελλάδα](#)

[Greece: 2023 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Greece | IMF](#)

στο πλαίσιο του άρθρου 4 του καταστατικού του (που προβλέπει ότι το ΔΝΤ διεξάγει διμερείς συζητήσεις με τα μέλη του, συνήθως κάθε χρόνο), σημειώνει για την προηγούμενη αύξηση του κατώτατου μισθού (1/4/2023): «Αυτή η αύξηση ευθυγραμμίζεται με τις μέσες συνθήκες διαμόρφωσης ονομαστικών και πραγματικών μισθών στην οικονομία λαμβάνοντας υπ' όψη την αύξηση της παραγωγικότητας, συντηρώντας έτσι την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα». Όπως αναφέρεται,

επιπλέον, «κατά την περίοδο 2019-23 η ανταγωνιστικότητα, όπως υπολογίζεται από την Πραγματική Σταθμισμένη Συναλλαγματική Ισοτιμία που βασίζεται στο μοναδιαίο κόστος εργασίας, βελτιώθηκε κατά 8,5%, αντανakλώντας την πιο αργή αύξηση μισθών συγκριτικά με τους εμπορικούς εταίρους της Ελλάδας». Σημειώνεται ότι μεταξύ 2019-2023, παρά τις τέσσερις αυξήσεις του κατώτατου μισθού, η ανεργία στη χώρα [συνέχισε να μειώνεται](#)

[Unemployment by sex and age – monthly data | Eurostat](#)

, πέφτοντας από το 19,2% τον Φεβρουάριο του 2019 στο 9,2% στο τέλος του 2023.

Όπως πάντως σημείωνε σε περυσινή του εργασία ο καθηγητής Οικονομικών στο Royal Holloway και μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Μανόλης Γαλενιανός, απέναντι στα επιχειρήματα αυτά υπέρ της περαιτέρω αύξησης, υπάρχουν κάποια στοιχεία ότι μετά την αύξηση του 2019 επιχειρήσεις με χαμηλόμισθους εργαζόμενους μείωσαν τις προσλήψεις. Επιπλέον, όπως ανέφερε, υπάρχουν ενδείξεις συμπίεσης των μισθών (υπερβολικά υψηλού επιπέδου του κατώτατου μισθού σε σχέση με τον διάμεσο, που σηματοδοτεί έλλειψη κινήτρων για αύξηση της παραγωγικότητας).